

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

METHODOLOGICAL ASPECTS OF IMPLEMENTING MEDIA LITERACY DURING UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING IN SENIOR GRADES

Кумеда О. П.

Кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови і літератури,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
м. Суми, Україна
ORCID: 0000-0001-6879-1388

Столбцова А. О.

Магістр,
кафедра української мови і літератури,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
м. Суми, Україна
ORCID: 0009-0003-5411-9824

Olena Kumeda

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature,
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko,
Sumy, Ukraine

Arina Stolbtsova

Master Student,
Department of Ukrainian Language and Literature,
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko,
Sumy, Ukraine

Медіаграмотність є однією з ключових компетентностей сучасної людини, необхідною для свідомого сприйняття, аналізу та критичного осмислення інформаційного простору. В умовах поширення цифрових технологій та соціальних мереж важливість розвитку медіаграмотності значно зростає. Інтеграція цієї компетентності в процес викладання української мови в старших класах сприяє розвитку критичного мислення, формуванню навичок аналізу медіатекстів та протидії дезінформації. Метою дослідження є розробка методичних підходів до впровадження медіаграмотності у навчальний процес. Дослідження базується на методах аналізу медіатекстів, виявлення маніпулятивних технік, застосування фактчекінгу та критичного аналізу інформаційних джерел. У рамках роботи розроблено комплекс вправ, що включає оцінку достовірності інформації, розбір фейкових новин, аналіз впливу заголовків на сприйняття змісту та ідентифікацію прихованих маніпуляцій у текстах. У результаті дослідження узагальнено ефективні методи інтеграції медіаграмотності в освітній процес, розроблено практичні рекомендації щодо аналізу інформаційних джерел та вдосконалення методики викладання української мови з урахуванням сучасних інформаційних викликів. Теоретичне значення дослідження полягає у створенні нових підходів до вивчення мови в контексті цифрового суспільства. Практична цінність роботи полягає у можливості застосування запропонованих методик у школах, що сприятиме підготовці учнів до свідомої участі в інформаційному просторі. Наукова новизна дослідження полягає в інтеграції традиційних лінгвістичних підходів із сучасними медіааналітичними методами. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на створення цифрових платформ та інтерактивних навчальних ресурсів для розвитку медіаграмотності серед школярів.
Ключові слова: медіаграмотність; критичне мислення; аналіз медіатекстів; дезінформація; фактчекінг; українська мова; освіта.

Media literacy is a key competence in the modern world, essential for critical perception, analysis, and understanding of the information space. With the growing influence of digital technologies and social media, the importance of media literacy has significantly increased. Integrating this competence into Ukrainian language education in high school contributes to the development of students' critical thinking, media text analysis skills, and resistance to misinformation.

The study aims to develop methodological approaches for implementing media literacy in education. The research is based on methods of media text analysis, identification of manipulative techniques, application of fact-checking, and critical evaluation of information sources. A set of exercises has been developed to assess information reliability, analyze fake news, examine the impact of headlines on content perception, and identify hidden manipulations in texts. As a result, effective methods for integrating media literacy into the educational process have been systematized, and practical recommendations for analyzing information sources have been developed. The theoretical significance of the study lies in the advancement of language teaching methodologies considering contemporary information challenges. The practical value of the research is in the applicability of the proposed approaches in schools, preparing students for conscious participation in the information environment. The scientific novelty of the study is the integration of traditional linguistic approaches with modern media analysis techniques. Future research may focus on the development of digital platforms and interactive learning resources to enhance students' media literacy.

Key words: media literacy; critical thinking; media text analysis; misinformation; fact-checking; ukrainian language; education.

ВСТУП

Сучасний інформаційний простір характеризується великою кількістю різноманітних джерел, серед яких нерідко трапляються маніпулятивні або недостовірні повідомлення. У зв'язку з цим медіаграмотність стала однією з ключових компетентностей XXI століття, необхідною для формування критичного мислення та свідомого сприйняття інформації.

Упровадження медіаграмотності у процес вивчення української мови в старших класах сприяє розвитку аналітичних навичок учнів, допомагає розпізнавати маніпуляції в медіапросторі та вчить працювати з інформаційними джерелами. Ураховуючи важливість цих аспектів, дослідження зосереджено на аналізі методичних підходів до інтеграції медіаграмотності у шкільний курс української мови.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Медіаграмотність є ключовим напрямом сучасної освіти, особливо для молоді, яка щодня стикається з великими обсягами інформації. Так, О. Білобровець і В. Венгерська акцентують увагу на тому, що медіа зараз набувають особливої важливості. Вони підкреслюють необхідність впровадження спеціальних програм, що дозволяють протидіяти дезінформації та маніпуляціям через медіаресурси [1]. Як зазначають М. Д. Дяченко та І. М. Дяченко, інтеграція медіаосвіти в навчальні програми є важливою для розвитку критичного мислення учнів і здатності до адекватного аналізу інформаційних потоків, що сприяє їхній готовності протистояти різноманітним інформаційним загрозам [2].

Не менш важливою є тема психологічних механізмів, що визначають вплив медіа на особистість. Як стверджує Є. І. Кузіна, розуміння цих механізмів є необхідним для підвищення рівня медіаграмотності. Вона акцентує на тому, що медіа можуть формувати схильність до маніпуляцій, що потребує спеціалізованих програм, спрямованих на зміцнення критичного сприйняття медіа [4]. Крім того, В. В. Літостанський та інші відзначають, що для розвитку навичок критичного мислення важливо впроваджувати курси медіаграмотності в освітні системи. Вони наголошують на необхід-

ності надання учням навичок ефективного аналізу та оцінки медіаконтенту в контексті сучасних інформаційних викликів [5].

У свою чергу, Т. О. Олексійчук наголошує на важливості розвитку критичного мислення у молоді для успішного аналізу медіаконтенту, що є необхідним для зниження впливу фальшивих новин [6]. Відповідно до аналізу О. Савенка, Закон України «Про медіа» є важливим інструментом у боротьбі з дезінформацією, що дозволяє зміцнювати законодавчі механізми регулювання медіапростору в Україні [7].

Інші дослідники, такі як М. Симіон, розглядають дезінформацію як глобальний феномен, що має негативні наслідки для суспільства. Він зазначає, що правильне розуміння та аналіз інформації є основою для боротьби з маніпуляціями [8]. Аналогічно, Л. Л. Тютюнник підкреслює роль пропаганди як засобу маніпуляції, що є особливо актуальним для розуміння методів впливу на масову свідомість учнів [9].

Таким чином, С. М. Ягодинський вказує на важливість аналізу глобальних інформаційних мереж, які значно змінюють соціокультурну ситуацію в сучасному світі. Цей аспект підтверджує необхідність підвищення рівня медіаграмотності для захисту від маніпуляцій і розвитку критичного сприйняття інформації [10].

Отже, пропонуване дослідження спрямоване на заповнення наявних прогалин у науковій літературі шляхом розроблення методичних підходів до інтеграції медіаграмотності у викладання української мови. Особлива увага приділяється аналізу маніпулятивних технологій у медіатекстах та розвитку критичного мислення учнів через роботу з інформаційними джерелами.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є розроблення та обґрунтування методичних підходів до інтеграції медіаграмотності в процес вивчення української мови в старших класах.

Завдання роботи: розкрити поняття медіаграмотності та її значення у сучасному освітньому процесі, проаналізувати можливості застосування елементів медіаграмотності під час вивчення української мови, визначити основні методи фор-

мування критичного мислення у старшокласників через роботу з медіатекстами та розробити практичні рекомендації для педагогів щодо реалізації концепції медіаграмотності у викладанні української мови.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологія дослідження передбачає застосування таких методів: метод аналізу та синтезу – для визначення основних понять, пов'язаних з медіаграмотністю, та узагальнення наукових підходів до її впровадження в освітній процес; метод порівняння та систематизації – для вивчення різних підходів до інтеграції елементів медіаграмотності та навчального матеріалу з української мови; метод індукції та дедукції – для обґрунтування важливості формування медіаграмотності в учнів старших класів шляхом аналізу загальних тенденцій і їх застосування у навчальній практиці; емпіричні методи (спостереження, експеримент, анкетування) – для оцінки рівня медіаграмотності учнів, аналізу їхніх помилок і розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення навчального процесу; метод морфологічного аналізу – для розгляду структурних елементів медіаграмотності та їхнього зв'язку з мовною освітою; графічний і табличний методи – для представлення результатів аналізу рівня медіаграмотності серед учнів та порівняння методичних підходів; абстрактно-логічний метод – для формування теоретичних узагальнень та висновків щодо запровадження медіаграмотності під час вивчення української мови в старших класах.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасному інформаційному середовищі розвиток медіаграмотності стає необхідним компонентом освітнього процесу. Особливо це стосується старшокласників, які щодня стикаються з великим потоком інформації в інтернеті, соціальних мережах та традиційних медіа. Запропоновані нижче завдання спрямовані на формування критичного мислення та аналіз медіаконтенту під час вивчення української мови.

Одним із ключових методів формування медіаграмотності є аналіз медійних текстів. Учням пропонується розглянути короткий фрагмент новинного повідомлення або рекламного тексту. У ході виконання завдання вони визначають мету тексту (інформування, переконання чи розважання), знаходять приклади емоційно забарвленої лексики та маніпулятивних прийомів. Наприклад, розглядається фраза: «Сенсація! Цей продукт гарантує покращення вашого здоров'я лише за тиждень!», що дозволяє виявити маніпуляції та оцінні (суб'єктивні) судження (рис. 1).

Наступне завдання – написання власного медіатексту. Учням пропонується створити коротку новину або пост для соціальних мереж з дотриманням принципів об'єктивності. Для цього треба обрати нейтральну тему (наприклад, шкільна подія), використовувати факти та уникати емоційного забарвлення, а також подати коментар від іншої сторони (учителя або учня). Це завдання сприяє усвідомленню важливості збалансованої подачі інформації (рис. 1).

Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

Завдання:	Завдання:
<p>Учням пропонується проаналізувати короткий фрагмент з новинного повідомлення або рекламного тексту.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначте, яка мета тексту (інформувати, переконати, розважити). • Знайдіть приклади емоційно забарвленої лексики, яка впливає на сприйняття. • Визначте, чи присутні маніпулятивні прийоми (наприклад, перебільшення, зумисна недомовленість). <p>Приклад тексту: "Сенсація! Цей продукт гарантує покращення вашого здоров'я лише за тиждень!"</p> <p style="text-align: center; color: #0070c0;"><u>Аналіз медійних текстів</u></p>	<p>Створіть коротку новину або пост для соціальних мереж.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оберіть нейтральну тему (шкільна подія, досягнення учнів). • Використовуйте факти й уникайте емоційного забарвлення. • Додайте коментар від іншої сторони (наприклад, учителя або учня). <p>Мета: продемонструвати, як формувати текст, що відповідає принципам об'єктивності та балансу.</p> <p style="text-align: center; color: #0070c0;"><u>Написання власного медіатексту</u></p>

Рис. 1. Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

Джерело: складено авторами

Перевірка достовірності інформації є важливим аспектом медіаграмотності. Учні мають розуміти, що різні джерела можуть подавати ту саму подію по-різному, що впливає на їхнє сприйняття та оцінку ситуації.

Пропонуємо завдання на порівняння джерел інформації. Учням надається два повідомлення з різних джерел, наприклад, новини державних ЗМІ та незалежного видання; аналізові підлягають відмінності у стилі викладу, фактах та емо-

ційній спрямованості матеріалу. Обговорюються можливі наслідки такої відмінності для сприй-

няття події. Одним з прикладів є тема «Реформа освіти в Україні» (рис. 2).

Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

<p style="text-align: center;">Завдання:</p> <p>Дайте учням два повідомлення з різних джерел (наприклад, новини державного ЗМІ та незалежного видання).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначте, як вони відрізняються за стилем викладу, фактами, емоційною спрямованістю. • Обговоріть, як такі відмінності можуть впливати на сприйняття події. <p>Приклад теми: "Реформа освіти в Україні".</p> <p style="text-align: center;"><u>Порівняння джерел інформації</u></p>	<p style="text-align: center;">Завдання:</p> <p>Учням пропонуються декілька прикладів фейкових новин. Їм потрібно:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вказати, які факти виглядають неправдивими; • запропонувати способи перевірки інформації (звернення до офіційних джерел, використання фактчекінгових платформ). <p>Приклад фейкової новини: "Усі випускники цього року отримають гарантоване місце в університетах Європи".</p> <p style="text-align: center;"><u>Розбію фейкових новин</u></p>
---	--

Рис. 1. Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

Джерело: складено авторами

Фейкові новини – це один із найпоширеніших викликів сучасного інформаційного простору. Уміння розрізнити правдиву та неправдиву інформацію є ключовою навичкою для учнів. Пропонуємо завдання на розбір фейкових новин.

Учням демонструються приклади фейкових новин, і вони мають визначити неправдиві факти та запропонувати способи перевірки інформації (наприклад, звернення до офіційних джерел або фактчекінгових платформ). Приклад фейкової новини: «Усі випускники цього року отримають гарантоване місце в університетах Європи». Виконання цього завдання сприяє розвитку нави-

чок критичного мислення та інформаційної гігієни (рис. 2).

Заголовки новинних статей часто формують перше враження про подію. Їхній зміст, форма та використані мовні засоби можуть значно впливати на емоційне сприйняття інформації.

Для аналізу використання мовних прийомів (метафор, гіпербол, закликів) учням надаються гучні заголовки зі ЗМІ, наприклад, «Україна на межі сенсаційного прориву в економіці!»; школярі аналізують, як заголовки впливають на бажання прочитати статтю та яким чином можуть формувати певне сприйняття подій (рис. 3).

Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

<p style="text-align: center;">Завдання:</p> <p>Дайте учням декілька гучних заголовків зі ЗМІ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проаналізуйте використані мовні прийоми (наприклад, метафори, гіперболи, заклики). • Обговоріть, як заголовок впливає на бажання читача прочитати статтю. <p>Приклад: "Україна на межі сенсаційного прориву в економіці!"</p> <p style="text-align: center;"><u>Мовний розбір заголовків</u></p>	<p style="text-align: center;">Завдання:</p> <p>Показати учням фотографію або рекламний постер і запропонувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Описати, які емоції викликає зображення. • Вказати, які елементи (колір, шрифт, текст) сприяють формуванню цих емоцій. <p>Мета: розвивати критичне мислення під час сприйняття візуального контенту.</p> <p style="text-align: center;"><u>Робота з візуальним контентом</u></p>
---	--

Рис. 3. Приклади завдань з медіаграмотності для учнів старших класів на уроках української мови

Джерело: складено авторами

Окрім текстової інформації, важливим аспектом медіаграмотності є робота з візуальним контентом. Зображення, реклама та графічні елементи часто містять приховані маніпулятивні прийоми, які потрібно навчитися розпізнавати.

Учні також аналізують зображення або рекламні постери. Їм пропонується описати емоції, які викликає зображення, а також вказати елементи (колір, шрифт, текст), що сприяють формуванню цих емоцій. Мета цього завдання – розвиток критичного мислення щодо візуального контенту (див. рис. 3).

Запропоновані завдання сприяють розвитку навичок критичного аналізу текстів, розпізнаванню маніпуляцій та формуванню інформаційної грамотності в учнів старших класів. Використання практичних завдань з реальними прикладами дозволяє учням не лише засвоїти теоретичні основи медіаграмотності, а й застосувати їх у повсякденному житті.

На підставі попередніх завдань можемо запропонувати такі рекомендації щодо інтеграції медіаграмотності в освітній процес.

По-перше, важливо включити медіаграмотність у навчальні плани, щоб учні могли розвивати критичне мислення через аналіз медіатекстів. Рекомендується регулярно використовувати завдання на порівняння джерел інформації, щоб учні навчалися перевіряти достовірність новин. Окрім того, необхідно приділяти увагу розвитку візуальної медіаграмотності, адже зображення та графічні елементи можуть маніпулювати сприйняттям інформації. Для цього слід використовувати завдання на аналіз візуальних матеріалів.

Важливо також інтегрувати медіаграмотність у міжпредметні зв'язки, щоб учні могли бачити зв'язок медіа з іншими галузями знань. Постійне вдосконалення методичних підходів і використання новітніх медіа та технологій є ключовим для підтримки актуальності навчання. Крім того, педагогам необхідно надавати постійну підтримку через тренінги та курси підвищення кваліфікації.

ДИСКУСІЯ

У сучасному освітньому просторі впровадження медіаграмотності є невід'ємним складником навчального процесу, особливо з огляду на зростання обсягу інформації та поширення маніпулятивних медіапрактик. Проведене дослідження підтверджує ефективність інтеграції медіаграмотності під час вивчення української мови в старших класах, що узгоджується з дослідженнями у сфері критичного мислення та цифрової освіти.

Отримані результати показали, що аналіз медійних текстів сприяє формуванню в учнів навичок розпізнавання маніпулятивних прийо-

мів та емоційного забарвлення інформації. Це відповідає висновкам авторів попередніх досліджень, у яких наголошується на важливості інтегрованого підходу до навчання медіаграмотності.

Важливим аспектом навчання медіаграмотності є розвиток навичок перевірки інформації, що стало ключовим завданням у розділі порівняння джерел новин. Як підтверджують дослідження, залучення учнів до аналізу різних джерел сприяє підвищенню їхньої обізнаності щодо об'єктивності та достовірності інформації.

Крім того, практика роботи з візуальним контентом дозволяє учням усвідомити, як зображення, кольори та шрифти можуть впливати на сприйняття інформації. Це підтверджує необхідність медіаграмотності не лише у текстовому, а й у візуальному аспекті, що є актуальним у цифрову епоху.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило ефективність інтеграції медіаграмотності у процес вивчення української мови в старших класах. Використані методики дозволяють не лише підвищити рівень критичного мислення учнів, а й формують навички аналізу, перевірки та усвідомленого споживання інформації.

Аналіз медійних текстів сприяє розвитку в учнів навичок розпізнавання маніпуляцій та емоційного забарвлення інформації, що дозволяє їм бути більш критичними читачами. Виконання завдань з написання власного медіатексту сприяє розумінню принципів об'єктивності та збалансованого висвітлення подій. Порівняння джерел інформації допомагає учням усвідомлювати, як різні медіа можуть подавати ту саму подію під різним кутом, що є важливим для формування незалежного мислення. Розбір фейкових новин сприяє розвитку навичок перевірки інформації та усвідомлення необхідності звернення до надійних джерел. Робота з візуальним контентом дозволяє розуміти, як графічні елементи впливають на сприйняття інформації, що є важливим у сучасному інформаційному просторі. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на розширенні переліку інтерактивних методик, використанні цифрових технологій для розвитку медіаграмотності та оцінці довготривалого впливу таких підходів на навчальний процес.

Запропоновані завдання сприяють розвитку навичок критичного аналізу текстів, розпізнаванню маніпуляцій та формуванню інформаційної грамотності в учнів старших класів. Використання практичних завдань з реальними прикладами дозволяє учням не лише засвоїти теоретичні основи медіаграмотності, а й застосувати їх у повсякденному житті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bilobrovets, O., & Venherska, V. (2022). Mizhnarodna naukova konferentsiia «Viiny v Ukraini u XX i XXI st.: Zasoby masovoi informatsii, eksperty, dezinformatsiia» [International Scientific Conference «Wars in Ukraine in the Twentieth – Twenty First Centuries: Mass Media, Experts, Disinformation»]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal - Ukrainian Historical Journal*, 6, 219–224. Retrieved from http://uhj.history.org.ua/doc/UIJ_2022_6_21 [in Ukrainian]
2. Diachenko, M. D., & Diachenko, I. M. (2023). Osoblyvosti mediaosvity studentiv v umovakh suchasnykh vyklykiv [Peculiarities of media education of students in the conditions of modern challenges]. In *Higher Education in Ukraine (1991–2023): Traditions, Transformations, Challenges, and Prospects* (pp. 66–94). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-368-2-5> [in Ukrainian]
3. Kholokh, O. I. (2016). Filosofska-antropolohichne osmyslennia suchasnoi propahandy [Philosophical-anthropological understanding of modern propaganda]. *Hileya*, 114, 241–246 [in Ukrainian]
4. Kuzina, Ye. I. (2023). Psykholohichni mekhanizmy informatsiinoho vplyvu na osobystist dorosloi liudyny [Psychological mechanisms of information influence on the personality of an adult]. PhD Thesis. Kryvyi Rih. <https://doi.org/10.31812/123456789/7441> [in Ukrainian]
5. Litostanskyi, V. V., Ivanov, V. F., Ivanova, T. V., Volosheniuk, O. V., Danylenko, V. I., & Melezhyk, V. P. (2014). Mediahramotnist u zapytanniakh ta vidpoviadiakh: Navchalna prohrama [Media literacy in questions and answers: Curriculum]. Kyiv. Retrieved from <https://aup.com.ua/uploads/prall.pdf> [in Ukrainian]
6. Oleksiyuk, T. (2023). Access to official information for countering disinformation: Key findings and steps for Ukrainian policy makers. *UA: Ukraine Analytica*, 1(30), 88–96. Retrieved from https://ukraine-analytica.org/wp-content/uploads/UA_Analytica_1_30_2023.pdf#page=90
7. Savenko, O. (2023). Zakon Ukrainy «Pro media»: Istoriiia ukhvalennia, pozytyvy, nedoliky, perestorohy [The law of Ukraine «On Media»: The history of its adoption, positives, shortcomings, warnings]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir - Ukrainian Information Space*, 2(12), 55–70. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.2\(12\).2023.291165](https://doi.org/10.31866/2616-7948.2(12).2023.291165) [in Ukrainian]
8. Simion, M. (2023). Knowledge and disinformation. *Episteme*, 20(1–4), 1–12. <https://doi.org/10.1017/epi.2023.25>
9. Tiutiunnyk, L. L. (2023). Propahanda yak zasib manipuliatsii v umovakh viiny [Propaganda as a means of manipulation in the conditions of war]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy - Bulletin of National Defense University of Ukraine*, 76(6), 184–192. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-76-6-184-192> [in Ukrainian]
10. Yahodzinskyi, S. M. (2015). Hlobalni informatsiini merezhi u sotsiokulturnii perspektyvi [Global information networks in a sociocultural perspective]. *Ahrar Media Hrup*. [in Ukrainian].